

NARODNA PROSVJETA

Mjesečnik za školstvo, književnost i prosvjetu.

GLASILO ISTOIMENOG UČITELJSKOG DRUŠTVA.

Izlazi svakog prvog u mjesecu. — Godišnja cijena 4 K. — Rukopisi se ne vraćaju.

Urednik Ernest Jelusić.

Sadržaj:

Istarske elegije. Spjevao Ernest Jelusić.

Uzgojni ručni rad. Fran Katarinić. (Konač.)

Zlatna Anka. Pripovjeda Matilda Hruza-Zenzerović.

Druga i treća čitanka. Piše Ante Dukić. (Konač.)

Kvinkvenalija. Piše I. Mahulja.

Čast komu čast. Piše V. Šepić.

Vjesnik. — *Lične vijesti.* — *Književnost i umjetnost.*

One, koji su slučajno zaboravili
namiriti pretplatu, sjećamo ih na
naslov naše uprave.

UPRAVA

Pula, Via degli operai, 10

Namirili pretplatu za cijelu godinu.

J. Jurković, Pula. — A. Pejić, Sarajevo. — E. Persić, Vrh. — A. Andričić, Baška. — N. Jedlinski, Omišalj. — T. Katarinić, Nerezine. — M. Filipić, Poljica. — R. Sarson, Volosko. — J. Vanik, Lindar. — Zora, Opatica. — P. Filipić, Zminj. — M. Hajdinger, sv. Matej. — A. Polutnik, Pula. — A. Šebesta, Cere. — M. Zgrablić, Pazin. — A. Kosir, Tinjan. — M. Bogović, Volosko. — J. Jurdana, Lanišće. — V. Puharić, Lipa. — A. Volarić, Vrbnik. — A. Židarić, Krsan. — Dr. M. Orsić, Pula. — Dr. A. Stanger, Volosko. — Dalmatinski skup, Trst. — L. Stihović, Premantura. — Dr. K. Bonefačić, Mali Lošinj. — R. Jurinčić, Brešca. — L. Tonković, Račice. — I. E. Vrabeč, Veprinač. — A. Rajčić, Veprinač. — Kofarska učit. knjižnica, Pazin. — I. Kos, Pazin. — V. Višković, Barbari. — A. Kalčić-Barela, Lipa. — V. Bunc, Dolina. — J. Gauš, Klana. — R. Bertosa, Pazin. — A. Ryšlavý, Kastav. — J. J. Knavs, Kopriva. — E. Mavar, Pazin. — N. Hričić, Premantura. — L. Oklobžić, Pula. — M. Kinkela, Kastav. — J. Monas, Gologorica. — M. Sorić, Kukuljanovo. — B. Francić, Pazin. — Z. Bobinač, Vabriga. — S. Zahija, M. Sirola, M. Lovrić, Kastav. — M. Lešćan (I), Brudac. — J. Bozja, Pula. — B. Jurinčić, Kastav. — P. Bolonić, Supetar u sumi. — I. Mahulja, Dobrinj. — M. Skvarč, Kanfanar. — I. Ivančić, Pazin. — J. Semitekolo, Zminj. — A. Iskra, Baderna. — A. Raguzin, Zamask.

Bila vam na pameti Družba
sv. Cirila i Metoda za Istru!

NARODNA PROSVJETA

Mjesečnik za školstvo, književnost i prosvjetu.

GLASILO ISTOIMENOG UČITELJSKOG DRUŠTVA.

Izlazi svakog prvog u mjesecu. — Godišnja cijena 4 K. — Rukopisi se ne vraćaju.
Urednik ERNEST JELUŠIĆ.

ISTARSKE ELEGIJE. Ernest Jelušić.

II.

Što si mi se tako Istro zemljo mila
Kô mrijući labud gorko rastužila?
Znadem kako tišti iznutrica bolja,
Kako tuđin tvoja zapremio polja,
Vrtograde rodne, zaseoke blage,
Ubave gorice i proplanke drage.
Na temelju tvome kule svoje diže
I biserje tvoje o svoj đerdan niže.
— Gledaj dè mi nuto kako Učka sjaji,
Stari njeni vršac o spasu se raji,
Što će sići žurno niz njenu strminu
U pitome grade, sela i pučinu!
Pa ne kukaj više kano kukavica,
Ne nariči vajno kano lastavica.
Dan za danom hrleć stiže zoru b'jelu
A uz tankovitu u gorici jelu,
Porasti će sitni tvoji sokolići,
Na noge će lake lagašni se dići,
Sve tko može brže da se iz sna trže,
Na vilena svoga da se doru vrže,
Da obiđe tvoje jadicove klance,

10
1984 C-116-B

Iz sna starog trgne mlake uspavance.
 Da svakome po žig na čelo utisne
 A desnicu ruku junacima stisne.
 Bit će krepkih ruka, cv'jeća mirisava,
 Bit će na broj sile, mudrih svuda glava.
 Željkovani tako dok kor'jen ne krene,
 Dok siročad tvoja diljem se ne prene,
 I dok sretni k nama Spasov-dan doplovi
 A odjeću staru dobri rod obnovi:
 — Dotle, majko, dotle ne kukaj mi više,
 Pa nek staro ono proročanstvo piše:
 — Naša sveta prava stoje na papiru,
 Na papiru sjajnom stoje i umiru!

Uzgojni ručni rad. Fran Katarinić.

Konac.

Koju vrst radnje, da se uvede, nije moj zadatak ovdje raspravljati, ali — ako do toga dođe — svakako onu, koja se pokazala najuspješnija i onu, koja će odgovarati pojedinim osebinama našega naroda. Slavni naš Preradović opominje: »Naš narod može ono, što nema, a što mu po duhu vremena treba, od tuđih naroda prihvatiti, ali ne treba mu za to, da radi čaše vode tuđoj poplavici sve plavnice otvori, i u njoj se utopi. On valja da kao pametan vrtlar postupa, da sebi od dobrih voćaka samo one mladice dobavlja, koje na narodna stabla pocijepljene, dobro, zdravo voće obećavaju.« Nije, mislim, svrsi shodno — a niti sa pedagoškog stanovišta opravdano — da se u pučku školu uvađa više vrsta takvih radnja, jer bi se time moglo lako pronaći cilj. Je li pak uputno, da se te radnje izrađuju i iz ilovače, gline i iz drugih tvari i to čak zemljopisne likove (baserelijeve) i to u umanjenom mjerilu; je li to u pučkoj školi izvedivo, prepuštam sudu mojih sudrugova. Pouka u uzgojnom ručnom radu bila ona na ma kojem stupnju svojega razvitka, neka se usredotočuje uvijek samo na jednu jedinu vrstu radnje. Naravski, da će se tu izrađivati takve radnje, koje će biti prama dobi učenika, a i prama predpostavljenom cilju: »Razvijanje opće ručne spretnosti i vježbanje

u porabi oruđa izrađivanjem stvari, kojima se vježba oko i smisao za oblike; obrazuju volju za rad i štovanje spram rada u opće; potiče na samorad i pažnju; privikava na marljivost i ustrajnost, pa na red, točnost i čistoću te razvija tjelesnu snagu.« Svakako mora da se oslanja na proučeni predmet i da tako doprinosi što užu svezu između duševnoga i tjelesnoga rada, da jedno drugo potpomaže u skladnom razvoju i izmjeničnom radu. Ne da se oporeći, da se je i do sada tjelesna strana uzgoja prilično zanemarivala i da se kud i kamo veća pažnja polagala na duševni razvitak.

Rekao sam, da se samo jedna vrst radnje uvede, i to ona, što se kao takva dosele sa pedagoškoga gledišta pokazala najbolja i najprikladnija i to: »Slöjd — stolarstvo«.

Radnje te ne smiju imati značaj privredni, već uzgojni za to, što pučkoj školi nije zadatak da uzgaja kaste, ali treba da poda djetetu općenito intelektualno i etično društveno obrazovanje, a ne radi se tu o vršenju nekoga izvjesnog zvanja u službi društva; ovo obrazovanje u pučkoj školi, nije podobno — osobito na stepenima prije opetovnice — stvoriti gotova obrtnika, već podavajući općenitu elementarnu pouku, čini gojence sposobne za rad u čovječjem društvu i razvija u njih smisao za pojedina zvanja.

Pučka škola ne smije imati ciljem stručnu naobrazbu, dakle ne smije izravno pripravljati gojenče za vršenje posala, koji služe novčanim probicima. Pa to se mora osuditi i s uzgojnoga gledišta, jer samo obrazovanje svima zajedničko može međusobno shvaćanje i međusobno živovanje zasnovati i održavati, dočim rano njegovanje posebnih probitaka vodi do svojeljublja i uskoga shvatanja. Svaki čovjek vrijedi u ljudskom društvu onoliko, koliko može da u pravi omjer stavi svoju snagu sa zahtjevima zajednice kojoj pripada.

A ide li za tim uzgojni ručni rad? Njemu je eminentno uzgojna svrha po onoj: Zdrava duša u zdravom tijelu«. Pa ako je već tome tako, zar da se on osudi? Ako ikomu narodu, a to nama treba zdravih spretnih ruku, ljudi bistrih pogleda. Nije li zar povjesno utvrđeno, da ne samo oni, koji su se duševno podigli, ne baš oni, u kojima je ta duševna naobrazba bila u skladu sa tjelesnom, znali su se oduprijeti surovoj sili, a i tuđim kulturnim bujicama, te održati, sačuvati svoj narodni karakter jer »slavlja i porazi na polju odavaju sposobnosti i nedostatke u nutrinji!« (P. Bourget: Učenik.) — Istinitost ovih riječi mogli bi nam ustvrditi primjeri iz navedene prošlosti, a i sadašnjosti a da niti ne sižemo u daleku prošlost. Pa da sve i nije tako, naš narod je i onako takav, da mora radom stjecati svoj svagdašnji krušac. Kod nas imade malo radnika, obrtnika. A gdje bi mogli tome potražiti pravi uzrok? Pa naći ćete po kojega u svakome selu, a poviše njih u većim mjestima,

ali taj je obično, — uz male časne iznimke — pridošlica. Što iz toga dosljedno slijedi? Naši mora da se sele i to žalibože najbolje sile, i troše svoju tjelesnu snagu promičući obrt tuđim narodima, pa se onda istrošeni vraćaju u zapuštenu domovinu, u zemlju, koja im je od povoja do muževnog pasa sile ulijevala.

Razmotrivši tako samu stvar i njezino blagotvorno djelovanje na buduću naraštaj, nameće nam se nehoteć pitanje: Može li se on i u naše hrvatsko-slovenke škole u Istri uvesti? Najmilije bi mi bilo kad bih mogao mimoići odgovor na ovo pitanje, no pošto mi je to nemoguće, nastojat ću da bar u markantnim crtama na nj odgovorim?

Hrvatsko-slovenske škole u Istri u pretežnoj su većini jednorazredne nerazdijeljene ili razdijeljene, za ovima dolaze one sa dva razreda, a nema ih veliki broj onih gdje bi bila 4 razreda. Neću se upuštati u podrobnosti, što bi me jako daleko zavelo, tim manje ne, što znadem da je mnogi od sudrugova i sam službovao na takvoj školi. U takvim školama poučava učitelj svih šest školskih godina, što je već samo po sebi dosta tegotno, a biva to tim tegotnije, što su obično takve škole i prenatrpane. Uzmite još da takve škole polazi 90% takve djece, koja su kad u nju zađu, zapuštena tako, da više puta ne znaš bi li se smijao ili plakao, a iz grudiju izvine ti se bôni uzdah: Narode! To doslijedno slijedi iz samog zanimanja našega naroda, dakako ne svega i svuda, ali u dobrim postocima i — a što da si utvaramo — iz nemara i neznanja. Nijesam dokon, da osuđujem nekoga, već iznašam krutu istinu, koju je, mislim, više manje svaki učitelj diljem Istre na svoje oči vidio i iskusio. Tu tek započimaju Tantalove muke! Dodajte k tome neuredni polazak škole, i to baš u višim odjelima, razredima, koji ne slijede iz toga što možda naš hrvatsko-slovenski narod ne bi znao cijeniti blagodati što mu ih škola daje njegovoj uzdanici, ali su kod njega takve životne prilike, što ga na to tjeraju. K tomu ubrojite i to, što su naše škole slabo, — u koliko sam imao prilike vidjeti — slabo opskrbljene pomoćnim učilima, te je učitelj primoran da troši dragocijeno vrijeme i snagu svoju, kako bi nadomjestio pomoćna sredstva, i tako, hoćeš ne ćeš, povlađuje nesretnom verbalizmu. Na kome krivnja leži, ne marim ispitivati; meni je samo do toga da ustanovim činjenice. A ne zaboravite još i one škole, u kojima se poučava u dvjema nastavnim jezicima, pa eto vam onda okosnice, kojoj treba pridodati pojedinosti. To bi bile samo bitne oznake u karakteristikici, — neću reći svih — ali i opet dobrog dijela naših škola.

Priznajemo zamašnost uzgojnog rada, ali kako ga uvesti u naše škole, a da se ne štetuje jednome ili drugome predmetu, da se ne stegne kolikoća propisana na minimum? On traži za sebe određeno vrijeme, jer mislim, da nije

ni najmanje podesno izvađati u vrijeme pouke, s kojom bi uzorak bio u svezi, kako to neki preporučuju, a to tim više ne, što to zahtijeva i sam karakter naših škola. Ne znam, kako bi se tu dalo držati zapt, gdje bi n. pr. oni od 5. i 6. školske godine: rezali, tesali, pilili, vrtali, lijepili, pleli ili iz ilovače što mijesili, dok su druge školske godine zabavljene poukom. Pogledajte samo naše klupe, pa se uvjerite, da je to nemoguće. Lako je to, i posve nešto drugo u školi, gdje je za svaku školsku godinu posebni učitelj.

Do kakva nas zaključka mora dovesti sve što navedosmo? Do takva, da je u našim prilikama teško provadati opstojeću nastavnu osnovu uz određeno vrijeme polaska, a bilo bi to tegotnije, ako bi se ono imalo okrnjiti. I ako se nastavna osnovu provada, i ako naše škole odgovaraju svome zadatku, to će svaki stvarni promatralac priznati, da se mora to zahvaliti jedino našim požrtvovnim i svijesnim učiteljima (icama), koji iz naroda nikoše, narodu posvetiše svoje sile, jer ga poznaju, jer dnevimice gledaju njegove jade i rane. Dà, jer znadu — kako no De Amicis zgodno reče — da je učitelj Atlas, koji nosi na leđima kulturni svijet idućih pokoljenja, da je učitelj Arhimedova poluga, koja će podignuti društvo do novih spoznaja!

Zlatna Anka. Pripovijeda Matilda Hruza-Ženžerović.

U maloj sobici tijesne kućarice, sjedila je kraj prozora mlada djevojka šivajući kijklju iz najfinije svile. Nuz nju sjedila je starica žena pletući bječvu. Starica bi kad i kad pouzdigla oči i zurnula na djevojku dugim zabrinutim pogledom. Akoprem se je djevojka na vidjes pričinjala mirnom, to ipak ne bijaše starici izbjegla ona neka turobnost, nekakva neobična neustrpljivost pri šivanju, koju djevojka nije mogla sakriti. Starica uzdignu ponovno oči, još jednom pogleda na djevojku zabrinuto, čudno, no ova bijaše odložila radnju na stô i pritisnuvši ruku na čelo, muklo zajeca:

»Oh! — kako me ovo danas užasno glava boli!«

»Dijete moje!« — uzdahne starica — »nijasam se prevarila dakle, da ti danas nije dobro, glava te boli, da te nije možda vjetar uhvatio. Želiš li da smočim rubac u vodu pomiješanu sa octom?«

»Neću majko ništa« — upadne dosadno djevojka majci u riječ a mišljaše u sebi: »No, baš bi mi ta voda pomiješana sa octom dosta pomogla.«

»Anko!« začne ponovno starica, nu neobično odrješitim glasom. »Bit će da te i glava boli, ali tebe i nešto drugo mora da muči, što ti nastojiš pred menom zatajiti. Ali majci tvojoj ne smiješ ništa tajiti — znaš — majci svojoj moraš otkriti sve, govori, ne muči me!«

Anka ustane i u najvećoj uzbuđenosti hodaše gore dole po sobi. »Majci svojoj moraš otkriti sve« — šumile poput oluje majčine riječi u njenim ušima. Otkriti majci svojoj one paklene muke koje joj mučile i dušu i srce! Ne, ne, majka imala bi pravo proklet nju i njezinu slaboću. Ona će se ohrabriti, odstranit će od sebe sve napasti — prekinuti će dalnje prijateljstvo sa onim demonom. A srce, to pusto srce mora se umiriti ili prestati kucati. Oh kako u ovakvim časovima smrt mora biti slatka! »Oh! majko, majko moja!« zavapi u zaboravi u pô glasa djevojka.

»Anko, srce moje! — dušo moja!« vapijaše uboga majka grleći svoju jedinicu. »Što mi je tebi, kćeri moja? Oh, ne taji tvojoj majci ništa, ne taji. Od jučer kako te Dina ostavila, od jučer tebi nije dobro, ti si mi strašno uznemirena i uzalud tražiš sakriti majci tvojoj što sakriti ne smiješ i ne znaš.«

Djevojka drhtala cijelim tijelom, uzdignu glavu, upre goruće oči u oči majčine, rastvori usta kao da će nešto reći, al se u taj čas vrata širom otvore. U sobu bane djevojka od kojih dvadesetak godina, visoka elegantna stasa, odjevena u birano odijelo. Na glavi imala veliki bijeli zimski šešir sa bijelom koprenom na licu. Pozdravi prijateljski majku i kćer, te opazivši onako zagrljene, nehajno izlanu: »No, vi dvije u nježnom zagrljaju, lijepo lijepo!«

»Anku glava boli« — odvrati starica glasom punim jedva pritajena gnjeva. Ova joj je navijek bila mrska, ali u ovaj čas činila joj se upravo ogavna.

»Dabome, sjediti tu za stolom od jutra do mraka pri tom prokletom šivanju, mora da joj i pamet krene. Jeste li joj kušali pomoći antipirinom? To je sveti lijek za glavobolju.«

»Otkuda nam antipirina?« — tužno će starica.

»Za dvadesetak para dobijete u svakoj ljekarni.«

»Dvadeset para, dvadeset para« — u smetnji će starica. Nije joj bilo za one pare, al joj se danas činilo nemoguće ostaviti svoju kćer sa onom djevojkom, koja joj se danas prvi put pričinila odurna i gruba. — »Danas joj moram vrata pokazati,« šapne sama sobom, trgne se i kao da će nešto strašna reći — no Anka, koja je bila opazila majčinu kretnju i pogodila njezine misli, reče joj ljupko: »Draga mamo, idi molim te do bližnje ljekarne, pa mi to kupi, stalna sam da će mi pomoći, jer mi se čini, kô da će mi se glava raspući.«

Staricu umire ponešto kćerine riječi, ogrnu se dugim vunenim šalom i ode da nabavi ljekariju.

»I danas glavobolja! Ha, ha, ha!« — nasmiješi se porugljivo nadošla čim se nađe na samu s Ankom. »I to sve radi one proklete majorice! Nije joj ni danas radnja bila po volji? Moraš ponovno razmetati i prekrajati? Ha, ha, ha, famozno je to! Neka švelja i poludi, samo kad je premilostiva zadovoljna. To je grubo, Anko, čuješ to je nesnosljivo — grdno je to. Baci joj kiclju u lice, razumiješ, u lice joj je baci.«

»Dino, molim te ne kriči i pazi kako govoriš. Znadeš, da ja toga ne trpim. To nije pristojno!«

»E što ćeš, moja draga, mene nijesu u zavodu naučili pristojnosti kako tvoju premilostivu. Mene je oskudica naučila živjeti a upravo to poniženje slabijega, potlačenost siromaka dala mi je snage i moći da se podignem i da im okrenem leđa. Ti se, Anko, još uvijek puštaš grditi i ponizivati. Znaj, da toj tvojoj majorici nisi ništa više vrijednija od njezinog pseta. Čuješ, na pseto svoje imala bi stoput više milosrđa nego li na tebe. Anko, Anko, otresi se tih kojekakvih neslanih predsuda, odbaci taj jaram, to nesretno šivanje — živi slobodno, onako kako ja živim.«

»Molim te, Dino! Otkale tebi to pravo tako sa mnom govoriti? Naši su se putevi već odavno razišli. Nas dvoje ne spaja više drugo, nego davna, tužna uspomena. Jadna Dino! Koliko i koliko — da znadeš — bilo bi za tebe bolje, da još uvijek živiš mojim životom, da i ti nosiš ovaj moj slatki jaram. Ja se s tobom ne bi promijenila ni za sve blago ovoga svijeta. Reci mi malo, što je tvoj život? U kal si pala, u truli život iz kog nema povratka. I ti — ti dolaziš da mene učiš o načinu života? Jadnice! Oh da znaš, koliko si mi odurna, gadna. Odlazi, ja te prezirem!«

Dok je Anka govorila, stala je Dina prekriženih ruku, porugljivim posmjehom na ustima, demonskim izražajem na licu a pri zadnjim riječima lice joj se uozbilji, sjede na obližnji stolac, prebaci nogu preko druge i upita drhtavim glasom od srdžbe:

»Di grazia — a tko si ti?«

»Ja? Ja sam siromašna poštena djevojka, koja poštenim radom hranim sebe i majku, a taj rad je pun blagoslova božjega. Kukavan je ovaj domak naš al srijed ovog pustog siromaštva, sjaje poput sunca sjajnog moje poštenje. Dičim se njime kano alem-kamen svojim blistom, kako paun-ptica svojim zlatnim perjem. Pa mi se čini kao da sam kraljici ravna u svojoj maloj kućarici, kano da bi bila u najvećoj palači — u ovom prostom odijelu kao u najtežoj svili; čini mi se da sam bogata, da sam ko velika dama, veća od

onih, koje no se vozikaju u gospodskim kočijama. A kada idem putem sama ili sa mamom onako prosto obučene al u čistu odijelu, stečenu marljivošću časnoga rada — čini mi se, da svako čeljade gleda na nas nekim udivljenjem, — čini mi se kano da svačija usta šapću: »siromašna ali poštena djevojka!« Ista gospa majorica rekla mi je zadnji put kad sam kod nje bila: -- »Vi mi se jako sviđate, jer ste marljiva i poštena djevojka«. A ja sam joj iz zahvale poljubila ruku a od ugodna ganuća suza mi se odronula niz lice i hvalila sam dobrom Bogu na tolikom daru. No kad sam kući došla, našla sam tebe, Dino. Oh da znadeš, kako me neugodno dirnula tvoja pojava! Ta odjeća, taj šešir, ta pusta koprena na licu, sve, sve te odsuđuje. Ali doć će vrijeme, kad će ti biti suvišna i najgušća koprena, doć će doba, kad će te odbjeći sav svijet, a ti ćeš ostati sama sa svojom bolju. A ti dolaziš amo, da otruješ i moj život pa odlazi i znaj, da su vrata ovog skromnog doma za tebe za uvijek zatvorena!«

Pri zadnjim riječima ustane Dina pak se grohotom nasmije. »Moja draga Anko« — reče sveudilj smijuć se, »danas s tobom ne može biti razgovora, jer te sirotu glava boli. A vratit ću se. Bravo! — da ti nije možda naškodila sinoćnja propovijed patra kapucina? No — antipirina će ti pomoći. A kad budeš ozdravila, onda — to jest — reći ću lijepu poručniku da se dotle ustrpi. Do vidova draga!«

»Huljo! Bezobraznice!« — zavapi u sav glas Anka — »van! van!«

A vani počelo smrkavati, noć se bližala mrka, crna — kô duša one što se u njoj gubila.

Druga i treća čitanka.*) Piše Ante Dukić.

Konac.

IV.

U današnjem broju završujem ove članke, da se ne vuku u drugo godište, a držim u ostalom, da će i ovi dojakošnji prikaza dati ipak nekakvu ako i nepotpunu sliku budućih čitanaka onima, koji se za iste zanimaju. Izostavljajuć dakle s gornjih razloga namišljene daljnje članke, podajem danas jedino nekoje primjere dijaloga i trijaloga, pošto iste jurve najavih u br. 9.

*) U 13. štivu »Poštenjak« na str. 146 neka se riječ »krunača« zamijeni sa »krunska petača«. Hvala g. prof. Dr. Ilesiću, koji me je upozorio na taj izraz. Sama riječ »petača« ne bi se još mogla porabiti, pošto naši ljudi pod tom riječju razumijevaju još uvijek staru petaču od 5 forinta (dakle današnju desetaču).

O samoj stvari ne trebam da nadugo raspredam. Da imadu razgovori u čitanci veliku vrijednost, znadu najbolje oni učitelji, koji su kao djeca u starim čitankama takve razgovore čitali, naizust učili i prikazivali. Učinak na dječju fantaziju, otvorenost duha i razvitak osobne eneržije ne izostane u nijednom slučaju.

24. Kupuz i kotao.

(3)

— Ja sam vidio u Kranjskoj glave kupuza, koje su bile velike kao kuća.

— To nije nikakvo čudo. Ali čuj mene. Ja sam vidio u arsenalu u Puli kotao, koji je veći nego naša crkva.

— Ne laži. Takav kotao ne rabi ljudima.

— Rabi, rabi.

— Za što, molim te?

— Evo ću ti odmah kazati. U njemu se kuhaju one velike glave kupuza, koje si ti vidio u Kranjskoj.

P. K. Schmidu.

25. Dva draga kamena.

(3)

Seljak: »Milostivi gospodine, ne zamjerite, da Vas pitam: koliko stoje ta dva lijepa prstena?«

Gospodin: — Ova dva prstena? E, moj dragi, to mi ne ćeš vjerovati, ako ti i rečem. Oba vrijede tisuću kruna.

»Hm, lijepi novci — —. Ali ipak zlata nije toliko. Zašto su dakle tako skupi?«

— Istina je, zlato ne vrijedi toliko, ali vrijede ta dva kamenčića, koji se tako krasno sjaju i leskeću. To su dva draga kamena — dva dijamanta.

»Da, da, to sam već čuo, da su dijamanti vrlo skupi i da se po noći na svjetlu sjaje i ljeskaju. Ali molim, milostivi gospodine, recite mi, koliko dobitka Vam nose na godinu ti dragi kameni.«

— Ali što ti pitaš, čovječe božji! Nema tu dobitka. Prstene nataknem na prste, pa sam veseo i zadovoljan, da ljudi na njih gledaju . . .

»Moje veselje je drugačije. I ja imam kod kuće dva kamena, ali oni mi nose na godinu tisuću kruna čista dobitka, a ne stoje ni 50 kruna« . . .

— Je li to moguće?! Kakvi su to čudnovati kameni?

»To su moja dva mlinska kamena« . . .

Po slovenskom od I. Ciglera.

26. U laži su kratke noge.

(3)

Mlinar: Molim te, susjede, pusti mi za pol dneva osla, da idem u grad po vreću pšenice.

Susjed: Žao mi je, da ti ga ne mogu dati. Već sam ga posudio drugomu.

Osao (u staji): I-a! I-a! I-a!*)

Mlinar: Ohooo! Što je to? Čuješ li ga?

Susjed: Čujem, čujem. To — — to je moj brat, koji pjeva u staji.

Mlinar: Tvoj brat?! Nije on tvoj brat, ne, nego ti si njegov... Da si pravi čovjek, ne bi tamo besramno lagao, samo da mi ne posudiš blašče za pô dana.

Osao (u staji): I-a! I-a!*)

Susjed: Prokleta živinče! Kako me izdalo!

Mlinar: E, šta ćeš, čovječe! U laži su kratke noge.

Po talijanskom.

Nije nužno, da svaki razgovor ima koji od gornjih ili sličnih oblika; mogu se i obična štiva porabiti u tu svrhu, kako već opazih na str. 135 kod 7. štiva »Car Rudolf Habzburški i prosjak« Ali da ipak djeca lakše mogu razlučiti govor od ostaloga teksta, može se u čitanku uvrstiti par štiva, gdje će govor biti tiskan razmaknutim slovima, kao u slijedećem primjeru.

27. Sluga i pas.

(2)

Nečigov sluga ustrijeli jednom susjedova psa.

»Zašto si mi ustrijelio psa?« upita ga susjed.

Sluga odgovori: »Htio me je ugristi, a ja sam se branio pa sam ga ustrijelio«.

»To nijesi smio učiniti«, reče na to susjed. »Morao si pušku okrenuti pa se braniti kundakom«.

A sluga odvrati: »E — moj dragi susjede! To bih bio učinio, da se je i paš okrenuo pa da me je htio ugristi repom, a ne oštrim zubima.«

Zabavna knjižnica (Anton Kosi).

*) To zarève treći učenik pred vratima školske sobe.

28. Pas i mačka pred gospodarom.*)

(4)

Pas: Hau, hau, gospodaru! Mačka mi je razgrebla gubicu . . .

Mačka: Mjau, mjau, gospodaru! Još ću mu izgrepsi i oči. Zašto trči za mnom? Jedva sam pobjegla na murvu.

P: A zašto ti pušeš na me, samo da me vidiš?

M: Zašto pušem? Da te ohladim.

— Lažeš.

— A ti kradeš.

— Besramnice! Ti kradeš, ti, a ne ja.

— Ljudi božji! Ja da kradem?! Što? Kada? Komu?

— Jučer si polokala mlijeko i ukrala ribu.

— Baš lijepu stvar! Kap pokvarena mlijeka i jednu smrdljivu ribu — i to za moju nesreću. Danas me boli trbuh kao još nikada. Moram sirota cijeli dan jesti ljekovitu travu . . .

— Šuti, šuti! Ti si strašna lažljivica.

— A zar si ti, lajavče, zaboravio, da si lani ukrao komad mesa?

— Nije istina. Ja sam htio uzeti samo kost. Ali meso se je držalo sa košću, pak sam morao oboje uzeti.

— Hahaha? Čujte ljudi, pa se smijte.

— Šuti! Ti si stara tatičina.

— Pazi, što govoriš. Ja sam poštena mačka. Ja ne kradem nikada; kad sam lačna, uzmem koliko trebam . . . A ti kradeš, gdje samo možeš. Tat si, tat, tatina, tatina!

— S tobom nema govora. Ti si najveća ništarija.

— A ti si najveći lajavac. Hoćeš da imaš uvijek pravo.

Gospodar: Trista vam pasjih i mačjih šapa!?! Hoćete li svršiti jednom? Vi blebetave besposlice, svadljivci nijedni, lajave gubice, zagrižljivci, jezičavi skoti! . . . Samo čekajte! Sad ću vam pokazati tko ima pravo. — (Pograbi batinu u kutu, a pas i mačka se razbjegnu).

Gle junaka, kako se razbjegoše! — —

Kamo sreće kad bi se tako moglo rastjerati i mnoge one ljude, koji godine i godine žive kao pas i mačka! Jadnici! Ne pojme, da bez ljubavi i prijateljstva nema pravoga života na tom svijetu. Ne znaju, da je lijepi mir najlepší pir.

*) Na sastav ovoga govora potaklo me štivice »Hund und Katze« od Gulla. Proširio i preradio sam ga prema južnjačkom temperamentu naše djece. Premda bi ovo po lakoći sadržaja i oblika moglo stajati u II. čitanci za 3. školsku godinu, uvrstio sam ga u III. čitanku, da se, uzev ga prije sa komične strane, bude onda moglo razglabati također sa etičnoga gledišta, e bi pri tom djeca spoznala, kako pošten i značajan čovjek smije govoriti a kako opet ne smije.

29. Računstvo u školi.*)

(2)

Prvi račun.

Majka čisti za večeru jaja:
 Pet ih ima — počinje od kraja.
 Dva ostanu — kol'ko ih olupi?
 Reci glasno — ti u zadnjoj klupi!

»Dva ostanu — dakle dva olupi . . .«
 Šuti, šuti — ti mudrače glupi,
 Hajde kući, zrno soli kupi,
 Pa osoli taj tvoj razum tupi . . .

Drugi račun.

Nà dub stari sjele ptice.
 Plahe ptice golubice.
 Ide lovac, sav se znoji,
 Golubica pet nabroji.
 Puška puče, jedna pade,
 Koliko ih još ostade?

Reci sada ti,
 A vi tiho svi!

»Puška puče, jedna pade,
 Nijedna već ne ostade,
 Jer odlete sve od straha
 Ispred pušćanoga praha.«

Bravo**) mali, glava bistra,
 Danas sutra — — za ministra!

Po Stritaru.

*) Ovu Stritarovu pjesmicu preradio sam u dvije slike, dotično u sliku i protusliku i to naravski samo onako, kako se to može očekivati od jednoga — za nevolju stihotvorca. Ideja o slikama i protuslikama (ni moja ni nova) je u uzgojnom pogledu vrlo važna, te bi se morala u čitankama čim dosljednije provadati. (Vidi u prethodnom broju štiva »Dobri brat« i »Zločesti brat«.) — U gornjem dijalogu će ulogu učitelja govoriti isprva sam učitelj, a kasnije koji od učenika.

**) Ovaj skoro internacionalni izraz, koji se u Istri i Dalmaciji dosta rabi, uzeo sam zato, što ni jedan drugi ne bi onom snagom izrazio pohvale; no ako bi se kome pričinio neumjesnim, moći će se zamijeniti sa »dobro«.

30. Kukavica.

(2-3)

Kada gore snijeg svuku,
 A doline list obuku,
 Kukavica viče kuku:
 Svi na djelo — svi na muku!
 Kuku! Kuku!

Seljak hvata plug i kùku*)
 U žuljevu, čvrstu ruku.
 Kukavica viče kuku:
 Svi na djelo — svi na muku!
 Kuku! Kuku!

Konji, voli, ralo vuku
 Momci, mome, grude tuku.
 Kukavica viče kuku:
 Svi na djelo — svi na muku!
 Kuku! Kuku!***

31. Žablja večera.

(2)

»Hoćete li za večeru raka?«

Da, da, raka, raka, raka, raka, raka, raka — —

»Kakva raka? Možda ovakva?«

Da, da, takva, takva, takva, takva takva, takva — —

»Možda i sve ove rake?«

Da, da, sve te rake, rake, rake, rake, rake — —

»Možda i još malo graha?«

Da, da, graha, graha, graha, graha, graha, graha — —

»Sad je dosta!«

Nije dosta: još jednoga raka, raka, raka, raka — da, da, takva, takva, takva, takva — i sve one druge rake, rake, rake, rake, rake — i još malo graha, graha, graha, graha, da, da, raka, graha, raka, graha, raka, graha —

*) Kuka (piccone, beccastrino), hrasnica, u Liburniji i »strpača« (od tal. estirpare — iskorijeniti, isčupati, iskrčiti).

**) Ovo štivce spadalo bi u dvogovore samo u koliko treba da svaki kukavičji uzvik kuku reče neki drugi učenik, a ne onaj sam, koji pjesmicu čita ili na pamet izgovora. Onaj drugi učenik treba da sjedi nedaleko od prvoga. Isprva je najbolje, da one uzvike kazuje učitelj.

»Dosta sad — haj'te spat!

Da, da, dosta sad, hajd'mo spat — — hajd'mo spavat, spavat, spavat, spavat, spavat, spat, spat, spat — spat — — spat — — — spat!!*)

Kvinkvenalija. I. Mahulja.

U ovom pitanju bilo bi dobro, da pojedinci iznesu vlastite doživljaje, radi opće slike. Evo međutim mojih.

Svršio sam učiteljište u Kopru g. 1881. te sam iste godine sa 1. studenoga stupio u službu. Ispitu osposobljenja podvrgo sam se u svibnju 1884. Tumačenje novog zakona o kvinkvenjima od g. 1901. nije mi odmah bilo poznato, inače bio bi te iste godine učinio molbu za 4. kvikvenij. U tom neznanju učinio sam molbu za 4. kvinkvenij jedva u svibnju g. 1904., naime poslije 20. godišnje službe od ispita usposobljenja, koji mi bje i doznačen. Kad se je međutim g. 1905. počelo javno govoriti i pisati, da zakon od 1901. treba tako tumačiti, da se kvinkveniji počnu računati od nastupa službe, a ne od ispita osposobljenja, tad učinih i ja molbu, da mi se prizna 4. kvinkvenij od 1. studenog 1901., a ne od 1. lipnja 1904. kako mi ga se priznalo, odnosno, da mi se dade odštetu za 2½ godine. Ta mi je molba bila odbijena navev jedino formalni razlog, da nisam prigodom priznanja 4. kvinkvenija g. 1904. učinio proti istomu u vrijeme od 60 dana utok, već da sam se mučke zadovoljio.

Sad sam si mislio, ako je samo ta malena formalna pogriješka razlogom, da mi se ne priznaje 4. kvinkvenij od g. 1901., učini ti Ive utok, u kojem otvoreno priznaj, da nisi g. 1904. još znao za tumačenje zakona od g. 1901., pak ako ti po pravu taj kvinkvenij za 2½ godine prije pripada, nek ti se tu nehотиčnu pogriješku oprost i kvinkvenij od g. 1901. podijeli. Na taj utok i ujedno molbu, nemam još do danas riješenja.

Međutim stigao mi ovih dana platežni nalog od c. k. ureda za odmjerivanje pristojba u Trstu, kojim me isti oglobljuje za manjkajući biljeg

*) Pošto se nekima dopao zadnji dio »Žabjega grada« (str. 138), izradio sam evo istu stvarcu posebno za drugu školsku godinu. Ulogu žabe gazdarice govoriti će iz početka najbolje učitelj sam, a od govarati će najprije jedan učenik, onda više njih, a na poslijetku čitav razred.

na taj utok 2 K, za biljeg na prilog 30 h i površak 50 h ili skupa 2 K 80 h. — To ti je Ive prva nagrada na račun tog kvinkvenija!

Proti tom platežnom nalogu učinio sam kratak utok i opet bez biljega, navev jedino, da su polag odluke c. kr. zemaljskog školskog vijeća od 24. rujna 1905. broj 1700 I. S. učiteljske molbe za postignuće kvinkvenija proste biljega, pak da bi po mojem skromnom mnijenju imalo od tuda analogno slijediti, da budu i utoci, koji traže istu stvar. Ne mogu me nego i opet oglobiti za manjkajući biljeg na ovom utoku, tim će biti dvostruki obrok.

Sa 1. novembra o. g. isteklo je 25 godina od nastupa moje službe, pak sam ja i opet podnesao ovih dana molbu za podijeljenje 5. kvinkvenija. I po mojem mnijenju morao bi uspjeti. Kod podijeljenja kvinkvenija po starom zakonu, bilo je vrhovno sudište izdalo presudu za one, koji bi bili koji kvinkvenij za koju godinu izgubili, da im se slijedeći ima računati ne nakon pet godina iza prijašnjega, već po pet godina računajuć iza ispita osposobljenja. Ako dakle sada po novom zakonu pripada prvi kvinkvenij ne pet godina iza ispita usposobljenja, već pet godina iza nastupa službe, o čem je već također vrhovno sudište izreklo presudu, imalo bi se analogno onoj presudi po starom zakonu i starijim učiteljima brojiti slijedeći kvinkveniji ne pet godina iza predjašnjega, već po pet godina računajuć od nastupa prve službe. Vidjet ćemo međutim, kako će se cijela ta stvar svršiti, a do tada živimo barem u nadi, toj najvećoj učiteljskoj tješilici.

Čast komu čast. V. Šepić.

Čast i hvalevrijedno priznanje ide baš općinu grada Milje za to, što je neočekivano i na izvanredan način primila tamo dne 20. listopada sakupljeno učiteljstvo kotara, u dan najme, kada je prihrlilo k svojoj konferenciji. Predstavnici grada iznenadiše uprav gostove sa svojim iskazima poštovanja do učiteljstva i učiteljskog stališa. Gradsko poglavarstvo sa tiskanim oglasima pozvalo je građanstvo, da iskaže svaku susretljivost učiteljstvu tamo nadošlu i da ne požali mali trošak u svrhu gostoprimstva. Parobrodom dolazeće učitelje i učiteljice dočeka na mulu pod slavlukom gradonačelnik sa opć. savjetnicima, gdje im izreče dobrodošlicu. Slavoluk je nosio napise: »Agli educatori del popolo« i »Nell'educazione è redenzione«, šta odava plemenito mišljenje tamošnje opć. uprave. Iza dobrodošlice posred gustih redova građanstva poštoše u opć. dvoranu, gdje biše pogošćeni. Na stubama bili u čast učiteljstvu opć. stražari, a služili ih u crnini

najbolji gradski mladići, a u svečanu crnu ruhu bijahu svi predstavnici općine. Gradonačelnik izreče u opć. dvorani krasan govor o znamenitosti uzgoja, škole i pučkog učiteljstva. Na raznim mjestima grada vijale se zastave. Gradonačelnik počastio je konferenciju talijanskog i hrvatsko-slovenskog učiteljstva. Jednima i drugima zasebice se opredijeliše najljepše gostionice gdje su bili služeni vrlo dobro uz najniže cijene. Djevojčice u bjelini držale pozdravne govore i nudale učiteljstvo cvijećem; tako i školska mladež sakupljena pred zgradom konferencije, pokazivaše svoju odanost i čast učiteljstvu. Jednom riječju: sve je odavalo onog dana gostovima posebnu naklonost, kakvu još učiteljstvo Istre, jedne i druge narodnosti, ne viđe sebi u čast. Gradonačelništvo Milja u tome razbi led, pa mu budi za to i s naše strane hvala i vječna harnost. Ovakvi rijetki iskazi naklonosti učiteljstvo bodre na još požrtvovniji rad i osvježuju mu dušu. Dolazi polagano doba, al ipak dolazi, da će početi ljudstvo cijeniti rad oko uzgoja mladeži i one, koji ga odgajaju. Svjetske nedaće i pokvarenost sadašnjeg društva prizvati će k pameti vlastodršce i roditelje, pa će dajbudi jednom tražiti lijeka u razumnom odgoju, a time će poskočiti prestiž pučkom učiteljstvu. Općina Milje kan da je blagovijesnica nove dobe za učiteljstvo; evala joj! Čast, komu čast!

VJESNIK.

Iz pokrajinskog školskog vijeća.

Pokrajinsko vijeće odlučilo je, da se u Topolovcu, Drenju (Labinština) i Orlecu ustanove jednorazredne mješovite pučke škole.

Proti odluci pokrajinskog vijeća, da se škola u Sovinjaku proširi, podnesô je pokrajinski odbor utok na ministarstvo bogoštovja i nastave.

Isto vijeće u svojoj sjednici od 19. IX. odredilo je, da se od početka ove školske godine putujućim (excurrando) učiteljima povećaju remuneracije za 25%.

Određuje obim učiteljskim silama u Dobrinju za godinu 1905/06 remuneraciju od 60 K po osobi a učiteljicama Luciji Lesica u Baškidragi i Filki Maračić u Puntu, podijeljuje I. petgodišnji doplatka.

Sjednice kotarskih školskih vijeća.

Pazin.

Ovo novosastavljeno kotarsko školsko vijeće obdržavalo je dne 8. studenoga svoju prvu sjednicu.

Svi prisutni članovi polažu svečano obećanje.

Odobrava se zapisnik zadnje sjednice.

Prima se do znanja priopćenje nadostalih spisa i zapisnikâ glede ustrojenja redovitih pučkih škola na Pazinskom polju, u Svet-Ivancu i u Zamasku.

Odobravaju se skrižaljke natjecatelja za stalno imenovanje: 1. za mjesto rav. učitelja II. reda u Plominu, 2. za mjesto rav. učitelja III. reda na Vranju i 3. za mjesto podučiteljice na ženskoj pučkoj školi u Pazinu.

Primaju se do znanja izvješća c. kr. kot. škol. nadzornika glede nadzora na raznim školama.

Upućuju se na c. kr. pokrajinsko školsko vijeće sa preporukom razne molbe i to: a) za doznaku petgodišnjeg doplatka, b) za potpore radi bolesti, c) za odštetu putnih troškova, d) za nagradu za uspješno obučavanje analfabeta i c) za odštetu troškova učinjenih prigodom vojničkih vježba sa niječnim predlogom. —

Krk.

Dne 20. studenoga imalo je c. kr. kot. škol. vijeće u Krku svoju redovitu sjednicu.

Predsjednik imenuje potpredsjednikom M. O. Izvješćuje o stanju pučkih škola u prošloj godini. Ističe, da se je ustrojila pučka škola u staroj Baški, al pošto još nema školske zgrade, biti će ta škola dotle pomoćnom. Škola u Resiki-Papratih pretvara se u dvorazrednicu, ali još e ni tamo nema pripravnih prostorija.

Kod izvješća o stanju pučkih škola krčkog kotara u god. 1905/06 ističe nadzornik, da imade svih škola 19 sa 39 učiteljskih sila. Ponašanje svih učitelja bilo je dobro, a tako i napredak osim malih iznimaka. Učitelji su skoro svuda besplatno držali tečajeve za analfabete. Polazak bio je vrlo dobar, osobito poslije jedne strožije naredbe o postupanju sa nemarnicima. Osim malih iznimaka, školske su zgrade većinom u slabom stanju a tako i školske knjižnice, nekoje su dapače i bez njih. Školska su vrta samo dva, sprava za tjelovježbe nema ili su u lošem stanju, stanovi učitelja su slabi a mjesna vijeća malo gdje vrše svoju dužnost.

Predlaže: 1. Ima se narediti mjesnim školskim vijećima, da se poskrbe za školske vrtove, vježbališta za tjelovježbu i školske knjižnice. 2. Sve školske zgrade imaju se po kot. liječniku i po pedagoškom strukovnjaku pregledati i sve nedostatke popraviti. c) Ima se izraziti pohvalu za vrlo dobar uspjeh u školi slijedećim: A. L., J. R. i L. S.

Uredila se iza toga školska okružja u općini dobrinjskoj; predložilo se za K. jedinog molitelja S., za P. jedinog molitelja F., za P. moliteljice M. i N. Uredilo se obuku u B.; predložilo se trojici molitelja kvinkvenij; odredilo se poravnati razmircu med jednim ravnateljstvom i mjesnim škol. vijećem te se predložilo remuneraciju dvojici molitelja.

Kopar.

Dne 7. studenoga obdržavalo je kot. škol. vijeće svoju sjednicu. Carlo Runtich, zastupnik učiteljstva polaže svečano obećanje. Primaju se na znanje resolucije usvojene na kotarskoj učiteljskoj konferenci u Miljama dne 20. listopada 1906.

Predlaže se godišnji iznos glede ustanove školskog muzeja i glede porasta učeničkih knjižnica na svim pučkim školama kotara. Prima se predlog, da se utrakvi-

stičku školu u Roču podijeli na dvije nezavisne škole, na hrvatsku i talijansku te se podupiru nekoje molbe za nagrade i petgodišnje doplatke.

Nove Družbine škole.

Dana 11. studenoga otvorena je svečanim načinom nova Družbina škola u Ripendi, seocu što leži izmed Labina i Rapca. I ta će škola uz one dvije što se jur nalaze u tome kraju, biti svjetlonošom onom našem zapuštenom narodu koji žudi za svjetlom, a sve nastoji, da ga zadrži u mračnjačtvu i tami. Dobro nam došla!

Druga škola otvorena je dne 15. istog mjeseca u Kaldiru. Za sada smještena je u prostranoj kući Marka Laganisa, a voljom i požrtvovnosti naroda te Družbinom pripomoći nastojati će se, da se za školu sagrade dostojne prostorije, prikladne da zahvate i oveći broj djece. U školu se upisalo 74 djece a bilo bi ih i više, da je samo tu mališad kamo smjestiti.

Eto, svijete dobri, siromak si narod mora da sam uzdržava škole, a sa onim novcem što ga i opet on doprinya za škole, uzdržavaju se talijanske prkosgimnazije, liceji, namješta se po gradovima silesija talijanskih učitelja, a on — taj narod — mora da pod teretima skapava. Hamba!

Koračnica »Narodne Prosvjete«.

Kako u jednom od prošlih brojeva spomenusmo, da smo nakanili litografovati koračnicu »Nar. Prosvjete«, to eto nakon odstranjenih zaprijevka obavismo, te ju prilazemo današnjemu broju. Članovi naši nek se njome posluže, da njeni zvuci zaore, kad se ovog ljeta sastanemo na glavnom našem zasjedanju.

Društveni pjevački zbor.

Na našu posljednu vijest o pjevačkom zboru, pojagmile se sve družice i drugovi, te navalise na Vinka Šepića, da ih sve redom upiše, tako da je sirota Vice jedva mogao da obim rukama navali odoli. — Mnijete li? — A slučilo se baš protivno, te se četvorica tek najaviše. Ako nije to nemar, ne znamo što bi moglo drugo biti. Svatko valjda znade što mu svijest nalaze, pa je suvišno da o tome trošimo tolike riječi.

Za očuvanje narodnih vezova.

Naša suradnica, književnica Jelica Belović-Bernadzikowska, radi već više od decenija oko rodoljubne ideje, da sabire narodne vezove za muzej narodnih vezova, u trgovačkoj komori u Zagrebu. Ista se obraća molbom na istarske učiteljice i učitelje, da sabiru narodne vezove te ih pošalju J. A. Kraljiću u Lošinj, koji će joj ih spremi i. Dobro je došla svaka krpica, pa bila i stara i od moljaca izjedena, ako je samo na njoj kakav vez ili plectivo i čitma (Spitze). Na svaki komad treba napisati ime veza (kako narod veli) i ime onoga, tko ga je našao i darovao, kao i selo gdje je nadjen. Imena sabirača oglasit će se u našim novinama. Stvar je svakako važna i plemenita, pa upozorujemo učiteljstvo, da našoj Jelici bude u tome sabiranju čim više na ruku.

Pokrajina bez učiteljice.

U godini 1903. bilo je u Njemačkoj 122.145 učitelja i 22.329 učiteljica ili u postocima 84⁰/₀ učitelja i 16⁰/₀ učiteljica. Od 100 učiteljskih sila imade Pruska 15⁰/₀ učiteljica, Bavarska 18⁰/₀, Saska 4⁰/₀, Virtemberg 10⁰/₀, Baden 10⁰/₀, a Elzas i Lotaringija 45⁰/₀. Jedino u Lipe-Detmold nema ni jedne učiteljice.

Škole u Njemačkoj Poljskoj.

Iz Poznania javljaju, da u mjestu Mostinje prijete njemački učitelji djeci, da će morat polaziti školu do 16. godine, ne budu li htjeli učiti vjeronauk u njemačkom jeziku. Uslijed te prijetnje dječaci su primili podijeljene im njemačke katekizme, ali ih drugi dan donijeli natrag i položili na učiteljev stō. Poslije podneva dodjoše u školu majke dotičnih dječaka i stale na tom postupku prosvjedovati. Unatoč svim prijetnjama, trećeg su dana dječaci stali moliti »Očenaš« u poljskom jeziku kako i prije. Radi toga moradu svakoga dana odsjediti po dva sata iza škole. Isti se je slučaj dogodio jur na drugih devet pučkih škola u Poznanskoj.

Pa da je ovo dostojno jedne prosvjetljene države! To je barbarstvo.

Bez sreće.

Godine 1830. učeše u Pešti medicinu mladić, imenom Ironyi. Rijetko ga vidješe,

na predavanjima, al bje usprkos tome najmarljiviji među svojim drugovima. — Dan i noć bavio se u svojoj ubogoj sobici raznim kemičkim pokusima. Bavio se naime velikim zanimanjem tom strukom. Ti pokusi ne bijahu uzaludni. Nekog sretnog jutra pronađe smjesu za sumporne žigice. Buduć bio siromašan ne mogaše si pribaviti patenta, a kamo li ga praktički izraditi. — Mogu ali drugi, koji zna doše za njegove pokuse, pa i za taj izum.

Par sedmica iza njegova iznašašća već više u trgovini te žigice, koje su zadobile zasluženu pohvalu gledom na prijašnje načine kojima se priređivao oganj. — Kolikom mukom morade gledati kako se danomice dižu nove tvornice žigica, koje je on izumio, a usto osta tužan siromak.

Radi prevelikog uboštva morade ostaviti nauke, te se povratio u svoj dom. Tuj ne prestade praviti daljne pokuse, tješeć time i sebe i svoje, da će i za njega osvanuti bolji dani. Dakako, nebi on svoj izum otkrio onako, kako svoj prvi No sreća ne htjede mu poslužiti.

Njegovi mu poumrli, sam ne imadaše nikakve porodice. Onō malo zemljišta, što ga posjedovaše ne mogaše mu ni za jedan izvanredan užitak pružiti. On ih nije ni tražio, jedini samo užitak bio mu njegova lula. — Tuj htjede — opet ironija sudbe — da njemu kao starcu manjkaše ono, čim je on svojim mladenačkim pokusima tako rekuć poplavio vas svijet — žigice. Duhan si uzgajaše sam, a vatru morade kod susjeda zamoliti, jer ne imadaše gotova novca, da kupi žigice. —

Poželi na zadnji dan svog nesretnog života zapašiti za zadnji put svoju lulu. Preslab da ide k susjedu po vatru, pođe na njegove molbe neki dobroćudan mladić k susjedu po žigice. Vrativši se k starcu, nađe izumitelja žigica mrtvoga u njegovom naslonjaču s napunjenom lulom u ruci. — Isprošena žigica došla je prekasno. —

Savez jugoslavenskih učitelja.

U prošlim praznicima obdržavala se u Beogradu jugoslavenska učiteljska konferenca, na kojoj se je vijećalo o ustanovljenju »Saveza jugoslavenskih učiteljskih društava«, te je dapače prihvaćen i nacrt odnosnih pravila. Taj bi savez sačinjavala

hrvatska, srpska, slovenačka i bugarska učiteljska društva. Sjedište saveza bilo bi svakad u mjestu stanovanja tadašnjega predsjednika a svako društvo dopisivalo bi sa vodstvom na svome jeziku. Savez objavljivao bi svoje izvještaje, svoja rješenja, pozive i t. d. u organima svih pojedinih saveznih društava i u jeziku dotičnih listova.

Konferencija izabrala je odbor koji će se starati za ostvarenje ideje o organizaciji Saveza. Za članove toga Odbora izabrala je konferencija:

Od Hrvata: Davorina Trstenjaka, rav. učitelja djevojačke škole u Gospiću,

od Srba: Jovana P. Jovanovića, učitelja i urednika »Prosvete« u Kragujevcu, od Slovenaca: Luku Jelencu, učitelja u Ljubljani i

od Bugara: Dimitriju Grnčarova, učitelja i urednika »Ped. Biblioteke« u Plovdivu.

Na koncu je na predlog Milana Pejinovića, učitelja vježbaonice u Zagrebu, usvojena slijedeća **resolucija**: »Srbi, Hrvati, Slovenci i Bugari prisustvujući konferenciji Jugoslavenskih učitelja izjavljuju jednodušnu želju, da se učvrsti i organizuje moralna zajednica među jugoslavenskim učiteljima. Toga radi pozivaju se svi prisutni na ovoj konferenciji da nastoje, da se ova ideja populariše, a izabranom odboru, koji je i rukovodio radom na konferenciji, stavlja se u dužnost da se o godišnjem odmoru 1907. godine sazove i održi prvi jugoslavenski učiteljski sastanak, te da se ideja ostvari.«

Lijepa je to doista ideja pa kad se oživotvori, naći će se na okupu vascijeli jug koliko ga uzduž i poprijeko imade, da se pogovori o svome nastavničkom radu i da se oživi i oraji na bratskoj ljubavi. Bilo sretno!

Lične vijesti.

Imenovanja.

Na peterorazrednoj muškoj školi u Kastvu imenovan je Bruno Jurinčić učiteljem II. reda a Vinko Rubeša III. reda. Adolf

Radić imenovan je ravn. učiteljem III. reda u Ližnjanu a Mara Wrišer učiteljicom na hrv. školi u Pazinu. N. Strniša imenovana je učiteljicom u Supetru u Šumi.

Ispiti osposobljenja.

U jesenskom roku položili su u Koprivnici ispit osposobljenja za hrvatske pučke škole slijedeći učitelji i učiteljice: N. Bubalo; Anka Češut, učiteljica u Zametu (talijanski kao predmet); Matko Črnjeka i Ivan Nežić, učitelji Družbinih škola prvi u Zrenju a drugi u Livadama; Jerko Gršković, učitelj u Vrbniku; Ivan Karlavarić učitelj na Vranju; Lucija Mrakovčić, učiteljica u Omišlju i Matko Zuccon, učitelj u Marčani. Antun Ryšlavi, učitelj na c. k. pripravnom tečaju u Kastvu, položio je ispit za škole sa njemačkim naukovnim jezikom.

Dvadesetpetgodišnjica.

Dvadeset i pet godina učiteljevanja! To je četvrt vijeka grdne rabote, prije-gora i samozataje na nastavničkom polju. Taj spomen-dan doživio je dne 1. prošlog studenoga naš vrijedni sudrug Ivan Mahulja, ravn. učitelj u Dobrinju. Dok mu za tu zgodu iskreno čestitamo, želimo, da ga i unaprijed Bog uzdrži zdrava i čila, da zmogne onako blagotvorno kano do sada djelovati na teškome polju nastavničkom, na kome je znao svojom spremom i oduševljenjem iznijeti mnoge uspjehe i podičiti se mnogim plodovima! Zivio!

Sedamdesetgodišnjica.

Antun Klodić vitez Sabladoski, umirovljeni c. kr. pokrajinski školski nadzornik, slavio je dne 10. prošlog mjeseca u Brumi kod Gradiške sedamdesetgodišnjicu svoga života. Čestitamo!

† Mira Bolonić.

Našeg druga Petra Bolonića, ravn. učitelja u Supetru u Šumi, zadesila je dne 11. studenoga velika nesreća, umrije mu supruga Mira. Iznajprije u Kringi pa donije doba u Supetru u Šumi bila znana kano uzor majka, čestita supruga i vrijedna domaćica. Ostavlja troje djece.

Drugu našem u tim gorkim časovima iskreno saučešće!

Književnost i umjetnost.

Domala i „Mladi Istran“ prelazi u svoje drugo godišće. Mlad je on, al se jur na mezevu iskazao kako je on valjan i razgovoran, a bude li odziva, on će se povećati i poljepšati. Preporučamo taj omladinski list svima i svakomu, da ga na dobu predbroje za svoju dječicu, za siromaške učenike i ostalu sirotinju. Od mlada gojimo i vodimo svijet pa uspjesi ne će manjkati. A naše Istra tolike nas na broj treba! Cijena ostaje ista: 1 K 50 h, unaprijed plativih. Da se požuris'e do siječnja!

Josip A. Kraljić, izdaje »Jorgovan« koledar za mladež. U našoj domovini prvi je to pothvat svoje ruke, te ne dvojimo da će se udomiti kod naše mladeži. Osim običnih vijesti, donša obilje lijepih pjesmica i pripovijesti. Imade na pretek i veselije zabave pa prikladnih ilustracija. Cijena mu je 60 para, sa poštarinom 10 više. Šilje se samo pouzećem ili ako se prije pošalje novac. Ovaj zgodni »Jorgovan« toplo preporučujemo!

Pod uredništvom istog izlazi polovicom prosinca džepni koledar »Ostroman«.

Koledar je u spomen desetgodišnjice smrti Ostromanove, te je u njemu i otisnuta pjesma o umorstvu. Jer je već čisti dobitak u korist Družbe, red je naših da se njime posluže.

Književna izjava.

Budući da mi stiže dnevno toliko upita glede moje velike antologije savremene hrvatske omladinske književnosti »U pjesmi i priči«, da mi je zapravo nemoguće svima odgovoriti, to ovim zadnji put ravnanja radi objavljujem: Antologija se svedj štampa (poloviča je davno već odštampana) i skoro će se dovršiti. Svakako će djelo već ove godine biti odštampano. Antologija je vrlo omašna, imat će 35 štampanih araka velike osmine (preko 560 strana), a bit će elegantno opremljena; štapa se na finom papiru i bit će u originalne platnene korice uvezana. U djelo je uvršteno bezbroj pjesama, pripovijesti, zabave i pouke, osim toga su od autora iscrpive i točne biografije, a radnje su isključivo iz v o r n e. Kako je naklada samo od 1000 primjeraka, a interes velik, umoljava se, da se sa predplatom požuri. U pretplati (koje se šalje potpisanom, kao i java) stoji djelo 5 K, dok će poslije cijena biti mnogo veća.

U Šljivoševcima (z. p. Dol. Miholjac, Slavonija), dne 16. studenoga 1906.

Rudolfo Franjin Magjer.

Tako se odmakla ova godina.

I ako na sve ne dotekosmo, obradismo ono ledine, što je na prvi mah dohvatismo a za unaprijed valja zasukati rukave.

Blгодарimo našim vrlim suradnicima na radu a za uzdarje im budi priznanje naše i naših cijenjenih čitalaca. Bude li m̄ara i napretka, nastojati ćemo, da im se i inako odužimo a dotle im milo polažemo na dušu, da nas ne odbjegnū no da s nama i novima pritegnū a ploda ne će uzmanjkati. Živili!

Narodna Prosvjeta

MJESEČNIK ZA ŠKOLSTVO,
KNJIŽEVNOST I PROSVJETU.

GLASILO ISTOIMENOG
UČITELJSKOG DRUŠTVA.

TEČAJ I.
1906.

UREDNIK
Ernest Jelušić

SADRŽAJ.

(Brojevi označuju stranice sastavka.)

Pjesme.

- Jelušić Ernest. Narodnoj Prosvjeti 1. — Istarske elegije I, 62, II 177. — Pozdrav učiteljstvu 78. — Potonji prosioč 130. — Utjeha 145.
- Katalinić-Jeretov Rikard. Narodnoj Prosvjeti 14.
- Kraljić Josip. Istarskom učiteljstvu 34. — Moderni rob 93. — Moji prijatelji 167.
- Maldini barun Rudolf. Tko je čovjek 32.
- Nazor Vladimir. I. Baška nova, II. Tinjan 29. — III. Mošćenice 49.
- Varjačić Ljudevit. Učiteljskim suprugama 72.
- Zorin Nadan. Samotovanje 6. — Slavskoj Nadi 46. — Tigar i lija 162.

Pripovijesti i crtice.

- Hruza-Ženžerović Matilda. Zlatna Anka 181.
- Josip. Moje uspomene 8, 20, 34, 52. — Čudo 165.
- M. — Teški jadi 9.
- Orljak Vice. Stari župnik 40.
- Podbrdski. Iz učiteljskog tobōca 87.
- Raskrižar Dubo. Za zasluge 133.
- Širola Stjepan. Justitia 65.
- Tentor Anton. Da ne bi ljubavi 81, 94.

Pouka.

- Bačić Josip. Povjest učiteljskih škola u Istri 155.
- Barbalić Fran. Nova nastojanja o reformiranju risanja u pučkoj školi 22, 36, 56, 84. — Par riječi o poučavanju analfabeta 25.
- Belović-Bernadzikowska Jelica. O važnosti i ljepoti narodnih vezova 18. — Hrvatski veziljački štil u školi 62, 78. — Naša narodna pregača 131.
- Dorbić Vicko. Za čast i ugled učiteljstva 17.
- Dukić Ante. Druga čitanka 97. — Druga i treća čitanka 134, 146, 184.

Katarinić Fran. Uzgojni ručni rad 162, 178.

M. — Nešto o kvinkvenijima 4.

Mahulja Ivan. Podučitelji i nadučitelji 33. — Bili dobro bilo, da budu i učitelji u saboru zastupani? 88. — Naše plaće 173. — Kvinkvenalija 199.

Ōdbor. O poduci analfabeta 24.

Pejić Adam. Nebeska tijela 150.

Rajčić August. Ustanovljenje ženske gradanske škole u Istri 168.

Šepić Vinko. O ustrojstvu i preustrojstvu učiteljstva Istre 14, 30, 50. — Čast komu čast 191.

Tomašić Ivan. Zamolba vrlome hrv. pučkome učiteljstvu 41.

Trampuž Fran. O školskom vrtu 6. — Nastojanja pri uredenju školskog vrta 38, 68.

Učitelj. Hrvatsko učiteljište u Kastvu 171.

Wrischer Mara. Ustanovljenje ženskog učiteljišta za Istru 141.

Zgrablić Martin. Nešto o tvorbi množine muških imenica u štokavskom narječju 3. — Nešto o slovima d i đ u štokavskom narječju 46.

Razno.

Naš program 2. — Pozdrav 6. — O pitanju učiteljišta u Kastvu 10. — Na znanje 58. — Učiteljska skupština u Mošćenicama 69. — Poziv na glavnu skupštinu 72. — 17. IV. 1906., 74. — Učiteljske plaće u grofovini Goričkoj i Gradiški 89. — Glavna skupština učiteljskog društva »Narodna Prosvjeta« u Puli 102. — Glavna skupština Družbinog učiteljstva Istre 122. — Glavna skupština krčkog učiteljskog društva 123. — Zahvala 126. — Glavna skupština Družbe sv. Ćirila i Metoda za Istru 139. Pobornica narodnih vezova 157.

U svakom broju:

Vjesnik — Književnost i umjetnost — Lične vijesti.

Prvo česko dioničko društvo za osjeganje života u Pragu

Jedino slavensko dioničko društvo za životno osjeganje
Najpovoljnije i najjeftinije osjeganje:

- a) za slučaj smrti
- b) " " " i doživljenja
- c) osjeganje miraza
- d) " " " budućnosti djece
- e) " " " uz istodobno zajamčeno ukmačivanje uplaćenih premija
- f) osjeganje za slučaj nesposobnosti (invaliditeta)
- g) osjeganje raznih kombinacija za uživanje doživotnih renta itd.

Pogodnosti osjeganja:

- a) Osjeganim iznos isplaćuje se odmah poslije smrti. U slučaju samoubojstva i dvo-boja pako, ako je osjeganje bilo dvije godine u krijeposti.
- b) Neuplaćene police ne propadnu, ako su bile bar tri godine u krijeposti. U tom slučaju izdaje društvo smanjene police proste danih uplata.
- c) Zapale ili smanjene police mogu se u roku 3 mjeseca obnoviti.
- d) Ratni riziko priznat je besplatno u svakom osjeganju do 10.000 K. izim kod aktivnih vojnika i osoba, koje vrše vojničku službu u ratnoj mornarici.

Sve potrebite upute, razjašnjenja, cijenike itd. daje glavni zast. za Istru i Dalmaciju
gosp. Lacko Križ u Puli.

Svoj k svomu!

Svoj k svomu!

NOVO SKLADIŠTE POKUČSTVA

A. Žunić & Co - Pula

na uglu ulice Via S. Martino i Circonvallazione

Novouredjeno skladište sva-
kovrsnog pokučstva:

zrcala, slika, stolica, divana

itd. itd.

Cijene umjerene.

